

GREȘELI ÎN UTILIZAREA COJUNȚIEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ
MISTAKES IN THE USE OF THE CONJUNCTION IN THE CURRENT
ROMANIAN LANGUAGE

*HÎNCU Eugenia, masterandă,
 Facultatea de Filologie,
 Universitatea Pedagogică
 de Stat „Ion Creangă”,
 Republica Moldova
 eugeniachira123@gmail.com*

*STRATAN Natalia, dr., conf. univ.
 Universitatea Pedagogică
 de Stat „Ion Creangă”,
 Republica Moldova
 ORCID: 0000-0003-4807-0094
 butmalastratan@gmail.com*

CZU: 811.135.1`366:81`374.7

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p34-39

Rezumat. Acest articol tratează câteva dintre cele mai frecvente greșeli utilizate în cadrul conjuncției: înlocuirea unei conjuncții cu alta, elementele corelative, omiterea conjuncției.

Cuvinte-cheie: conjuncție, greșeală, locuțiune conjuncțională, element corelativ.

Summary. This article covers some of the most common conjunction mistakes: substituting one conjunction for another, correlatives, omitting the conjunction

Keywords: conjunction, mistake, conjunction phrase, correlative element

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi de coordonare sau de subordonare dintre două propoziții, raporturi de coordonare între două părți sintactice identice ori diferite sau între o parte de propoziție și o propoziție [3, p. 286]. Conjuncția, ca și prepoziția, face parte din categoria instrumentelor gramaticale sau a cuvintelor funcționale cu ajutorul cărora se pot marca relații sau funcții sintactice [3, p. 286].

Conținutul lexical al conjuncției, în general, este foarte abstract. Ca și în cazul prepoziției, fără a lipsi cu desăvârșire, sensul lexical al conjuncției este totuși diminuat de semnificația ei gramaticală care rămâne dominantă. Aceste instrumente gramaticale, deși nu sunt lipsite de un anumit sens lexical, sunt trecute în clasa părților de vorbire fără autonomie semantică, pentru că nu au înțeles de sine stătător, fapt ce le împiedică să îndeplinească singure funcțiunea de parte de propoziție [3, p. 286-287].

Din punct de vedere morfologic, conjuncțiile prezintă aceleași particularități ca prepozițiile: sunt cuvinte neflexibile, invariabile – indiferent de contextul în care apar; în consecință, în structura lor nu distingem combinații de morfeme specifice. De altfel, multe dintre ele, în special, cele primare, sunt neanalizabile și au corp fonetic redus (sunt mono- sau bisilabice: *sau, și, că, dar, iar, ori, ei, dacă, deci, încât* etc).

Din punct de vedere sintactic, conjuncția prezintă unele trăsături comune cu prepoziția, dar și unele particularități specifice care sunt suficiente pentru a delimita cele două clase de cuvinte.

Conjuncția ca și prepoziția este lipsită de autonomie sintactică (urmare a faptului că nu exprimă noțiuni), funcționând deci ca o simplă unealtă gramaticală [2, p. 279].

În clasa conjuncțiilor intră cuvintele nenotaționale și neflexibile a căror funcție constă în faptul că se constituie în mărci principale/ tipice pentru raporturile sintactice de coordonare, de subordonare,

mixt și explicativ: *și, sau, ori, că, dacă, din cauză că, întrucât, căci* etc. Conjunctiile din etapa modernă, la fel cu prepozițiile, sunt în număr de doar aproximativ 200, ceea ce reprezintă mai puțin de un procent la circa 70 000 de cuvinte. Ca și prepozițiile, conjunctiile se utilizează foarte des: de ex., la aproximativ 30 000 de cuvinte-text, conjunția *că* apare de 123 (circa 1%) de ori, iar *și* – de 1756 de ori (circa 6,1%). Probleme de corectitudine privind utilizarea conjunției sunt multe, unele fiind similare celor ce țin de utilizarea prepoziției: confuzii și substituiri între conjunții, omiterea sau utilizarea superfluă a conjunțiilor ș.a. [5, p. 63].

Greșeli în utilizarea corelativelor

Uneori, la stabilirea unui raport sintactico-semantic participă doar o conjunție, alteori, o pereche de elemente, dintre care măcar unul este conjunție. Această pereche se supune, și ea, unor reguli de utilizare, care, în uz, de multe ori sunt încălcate.

Conjunctiile coordonatoare disjunctive *fie, ori, sau* au rolul de a stabili un raport semantic de excludere sau de alternanță între, de obicei, doi termeni desemnând acțiuni, momente, calități: *Dormi sau lucrezi., Mâine ori poimâine voi termina lucrarea.* Acest raport semantic este marcat mai intens când conjunția disjunctivă se construiește cu un corelativ de același tip: *Sau dormi, sau lucrezi. Ori mâine, ori poimâine voi termina lucrarea.* De altfel, una dintre conjunctiile coordonatoare disjunctive-*fie*-presupune obligatoriu termenul corelativ: *Fie renunți la proiect, fie faci tot posibilul să-l termini* [6, p. 134].

Se susține că pentru a reda în mod clar raportul sintactico-semantic prin perechile de conjunții disjunctive, se cere ca elementul corelativ să fie o conjunție identică, nu sinonimă: *Secretarul general al Organizației de Tineret al PDL va rămâne fie în echipa acesteia, sau va fi stagiar al altui europarlamentar.* Construcțiile nerecomandate, ca aceste două, nu trebuie însă confundate cu acele construcții, corecte, în care *fie* ajută la exprimarea circumstanțialului concesiv redat prin doi membri aflați în relație de coordonare disjunctivă marcată prin: *sau: În planurile de afaceri ale companiilor, un nou obiectiv, fie el bun sau prost, echivalează cu o nouă șansă de creștere a vânzărilor.* Dovada că *fie* nu necesită coocurența unui element identic este faptul că poate fi utilizat și pentru a se exprima un circumstanțial concesiv realizat printr-o structură ai cărei membri sunt în relație de coordonare marcată prin conjunția copulativă *și*: *Dacă cineva, fie el chiar instruit și cultivat, n-a observat că în franceză se spune „escroc”, va fi înclinat să scrie și să pronunțe „excroc”* [6, p. 134]. De reținut că pentru redarea unui raport disjunctiv, cele două conjunții trebuie să fie identice. Utilizarea unei conjunții disjunctive sinonime, nu identice, drept corelativ poate îngreuna înțelegerea enunțului.

Confuzii și substituiri între conjunții

Între diverse conjunții se produc uneori substituiri cauzate de confuzii formale sau/și funcționale și de unele inovații semantice. O confuzie pur formală este cea între conjunția adversativă neologică *or* și conjunția disjunctivă *ori*: sub influența celei din urmă, conjunția adversativă *or* a ajuns să fie pronunțată și scrisă greșit *ori*. Această substituie este eronată. În enunțul *Am identificat soluții asupra unor probleme importante, ori aceasta n-a fost suficient, ori* este utilizat greșit; corect ar fi: *...or aceasta n-a fost suficient.* De asemenea, din cauza asemănării formale se produc confuzii între conjunțiile parțial sinonime *ca să* și *să*, respectiv *că* și *căci*, precum și apariția lui *că* în conjunția compusă *ca...să*. Astfel, o greșeală foarte răspândită în vorbirea neîngrijită constă în folosirea conjunției compuse nedislocate *ca să* în locul sinonimului simplu *să* în propoziții subordonate necircumstanțiale: *Vreau ca să accepte* sau *Nu e suficient ca să știi; Vreau ca să-ți ajut; Trebuie ca să poți* (corect: *Vreau să accepte; Nu e suficient să știi; Vreau să-ți ajut; Trebuie să poți*). Spre deosebire de propozițiile circumstanțiale finale sau consecutive, în care este corectă și când e nedislocată, în propozițiile subiective, predicative, atributive, complete directe și indirecte

conjunția compusă nu se poate folosi decât dislocată, cu intercalarea unor părți din propoziția subordonată: *Vreau ca el să accepte; Vreau ca neapărat să-ți ajut; Trebuie ca într-adevăr să poți* [5, p. 71].

Răspândirea greșelilor de acest fel se explică prin faptul că *să* nu mai este simțit de vorbitori ca reprezentând o marcă suficient de clară pentru delimitarea propozițiilor și exprimarea raportului de dependență dintre propoziții. Această slăbire a valorii conjuncționale a lui *să* este consecința asocierii lui constant cu conjunctival: însoțind formele de conjunctiv, *să* poate apărea și în propoziții principale: *Să nu întârzi! Să ascultăm!*

Spre deosebire de altele, această greșeală nu este foarte recentă. Ea a fost surprinsă și satirizată deja de I. L. Caragiale. Marele scriitor a combătut-o prin caricaturizare [5, p. 71].

O confuzie care ține de nivelul scăzut al calității exprimării este apariția conjuncției *căci* în locul lui *că* în propoziții subordonate necircumstanțiale: *V-am prevenit căci demersul va avea consecințe*. De reținut că singura întrebuintare a conjuncției *căci* în limba literară este cea cauzală.

Că îl înlocuiește greșit pe *ca* din *ca...să* în propoziții ca: *Au convenit că în timpul cel mai apropiat să demareze lucrările, ceea ce face impresia unui anacolut*. Corect: *Au convenit ca, în timpul cel mai apropiat, să demareze lucrările*.

Folosirea conjuncției *până* în locul lui *cât* (*cât timp*), în exemple de tipul *Până când sunt sănătos, e bine, este regională*. Corect: *Cât timp sunt sănătos, e bine*. La fel și locuțiunea conjuncțională *cât* și se folosește doar împreună cu corelativul său *atât* (cuplul *atât..., cât și*) [8, p.290]

Greșeli de substituție apar și în utilizarea conjuncțiilor perechi care trebuie să fie identice la ambii termeni ai unui raport sintactic: *Putem sau să acceptăm, sau să respingem*. Corelarea unei conjuncții cu una sinonimă nu este permisă: *Vrem să călătorim fie în Franța, sau în Germania* (corect: *Vrem să călătorim fie în Franța, fie în Germania*) [5, p. 63].

O altă greșeală se atestă în exemplul următor: *Anume din cauza acestei dependențe, deputații, în realitate, aparțin nu atât poporului, nu atât intereselor țării, ci intereselor partidului*. În acest enunț este exprimat greșit raportul adversativ dintre complementele indirecte coordonate *poporului, intereselor țării, intereselor partidului*. Lucrurile sunt cam încurcate în ceea ce privește mijloacele de exprimare a raportului dintre cuvinte. Adverbul „*atât*” care precede primul cuvânt din șirul termenilor coordonați (*nu atât poporului*) este un corelativ al adverbului *cât* cu care formează cuplul (*atât..., cât*). După cum se știe, cuplurile corelative nu admit vreo substituție de elemente și nici omiterea acestora. Prin urmare, sau trebuie restabilit cuplul cu care se exprimă raportul copulativ, sau trebuie exprimat corect raportul adversativ, prin conjuncția specifică *ci*:

- a. *Anume din cauza acestei dependențe, deputații aparțin nu atât poporului, nu atât intereselor țării, cât intereselor partidului*.
- b. *Anume din cauza acestei dependențe, deputații nu aparțin poporului, nici intereselor țării, ci intereselor partidului* [7].

Un alt tip de relație de coordonare este cea disjunctivă, care se stabilește între două părți de propoziție sau între două propoziții independente, prezentate de vorbitor ca alternând sau excluzându-se reciproc. Acesta poate fi exprimat cu ajutorul conjuncțiilor *fie, ori, sau*; dintre ele, un statut special îl are conjuncția *fie*, care se folosește întotdeauna în perechi sau în serii mai mari, repetându-se înaintea fiecărui termen. Echivalența semantică cu conjuncțiile *sau* și *ori* nu permite corelarea ei cu vreuna dintre acestea. Se admit doar cuplurile corelative formate din elemente identice *fie..., fie, ori..., ori, sau..., sau*, care doar în acest caz se despart prin virgulă. Conjuncțiile *sau, ori* pot fi utilizate și singure, fără corelativ (*Vine sau pleacă?*; *Nu știu: dealul s-a mărit ori eu am îmbătrânit?*), pe când gruparea coordonatoare disjunctivă *fie..., fie* nu poate fi dispersată [1, p. 224].

În unele situații prezența unei conjuncții nu este necesară. Este cazul conjuncției *că*, a cărei întrebuintare este superfluă în două tipuri de construcții:

- În propoziții interogative indirecte, înaintea pronumelor și adverbelor introductive: de exemplu, *Nu se știe că unde a fost, L-a întrebat că ce caută acolo*, și în propoziții complementive directe ale unor verbe de declarație, înaintea lui *să*: *I-a spus să plece* (folosirea lui *că* reprezintă un regionalism);
- După adverbe ca *firește* sau *poate*, folosite ca incidente, când nu este vorba de introducerea unei propoziții subiective: de exemplu, *Ajungem, firește că, și la asta* sau *Răsplata este poate că meritată* (produse ale unor contaminații, aceste construcții amintesc procesul petrecut cu adverbe ca *parcă*<*pare că* sau *cică*<*zice că*); cf. și *A fost primită aproape că dușmănos*.

Pentru folosirea superfluă a unor conjuncții adversative în pleonasmul *dar (...) însă* și în corelațiile *desi...dar, desi...însă, dacă...însă* [1, p. 225].

Omiterea unor conjuncții și locuțiuni conjuncționale

Datorită rolului său de cuvânt de legătură, conjuncția este însoțită de termenul introdus. Omiterea totală a acestuia are caracterul unei comunicări incomplete, simțite ca atare, și se datorește unei suspensii, care permite subînțelegerea textului neexprimat: *Vii acasă sau ...? - Aș vrea să vin, dar ...; Să nu întârzi, că ...; V-aș ruga să ...*. O omisiune consacrată este cea din formula de comenzi sportive: *Un, doi, trei și!*

De o omisiune parțială a termenului introdus se poate vorbi la unele conjuncții subordonate folosite în propoziții fără un verb la un mod predicative (care ar fi constituit termenul direct introdus). Construcțiile de acest tip cu conjuncția *desi* sunt larg folosite și admise de norme: *Deși bolnav, a venit la școală*; în limba literară actuală au ajuns să fie tolerate și construcțiile similar, mai puțin firești, cu conjuncția *precum* (folosită fără verb după modelul lui *ca*): *Era alb precum varul*. Construcțiile fără verb cu alte conjuncții, cum sunt *căci, dacă fiindcă, întrucât*, care apar mai ales în traduceri, dar și în publicistică, sunt artificiale și neadmise de normele actuale (de exemplu: *versuri convingătoare, fiindcă simțite*) [1, p. 224].

Uneori anumite conjuncții sunt omise din construcții în care conform normelor, prezența lor este obligatorie. În această situație este omiterea frecventă (mai ales în limba vorbită), dar nerecomandabilă a conjuncției *și* în exprimarea unor numere mixte (număr întreg + fracție), în special când numeralul fracționar este *jumătate*: *Ikilogram jumătate, o oră jumătate*, și a întregilor cu subdiviziuni: *doi lei cinci bani*. De asemenea, cu toată dificultatea de a delimita juxtapunerea de omiterea conjuncției, se poate vorbi de omiterea conjuncției *și* înaintea ultimului termen coordonat în exprimări telegrafice proprii limbajului firmelor: *confecții bărbați, femei, copii* [1, p. 224].

Greșeli de omisiune se înregistrează și în utilizarea unor conjuncții care se construiesc cu elemente corelative. De exemplu, lipsa corelativului *atât* din perechea copulativă *atât..., cât și (...necesitatea, cât și importanța acestor acțiuni* – corect: *atât necesitatea, cât și importanța acestor acțiuni*) sau a lui *și* din perechea *nu numai că...dar și*, într-o construcție precum: *Nu numai că citește, dar meditează mult asupra celor citite* (corect: *Nu numai că citește, dar și meditează...*) constituie greșeli ce caracterizează exprimarea neîngrijită [5, p. 64].

Construcțiile neelegante de tipul *Rugăm păstrați curățenia!* nu prezintă neapărat omiterea conjuncției *să* (în același stil “telegrafic”), întrucât *păstrați* poate fi interpretat mai curând ca imperative, cum arată semnul de punctuație final; această ultimă interpretare ar impune însă folosirea două puncta între cele două verbe {Vă} *Rugăm: păstrați curățenia!*) [1, p. 224].

Probleme speciale pune posibilitatea omiterii conjuncțiilor subordonatoare la coordonarea unor propoziții subordonate construite cu aceeași conjuncție; de exemplu: *I-am spus că plec, dar mă întorc repede* sau *Deși era târziu și se simțea obosită, s-a mă întorc repede* sau *Deși era târziu și se simțea*

obosită, s-a apucat de gătit. Construcțiile de acest tip sunt admise pentru toate conjuncțiile subordonatoare, cu excepția lui *să* și a compuselor cu *să*, la care omiterea conjuncției, care este în același timp marcă a modului conjunctiv, se întâlnește în limba actuală, dar e nerecomandabilă: se spune corect numai *Dorea să afle și să înțeleagă (nu ... să afle și înțeleagă)*. Conjuncțiile compuse pot fi repetate numai parțial, prin ultimul element: *încât să ... și să*.

Omiterea unor conjuncții coordonatoare în anumite construcții este notată în scris prin linia de pauză (ori prin cratimă) sau, mai recent, prin bară. Mai des este notată astfel omiterea conjuncției și omitere tolerată în construcții total eliptice ca distanța București - Ploiești sau comparația tragedie/comedie, dar neadmisă (deși foarte frecventă) în construcții hibride c distanța dintre București – Ploiești, deschis între 8 – 14, opoziția dintre fond/formă. Bara poate nota – cu precădere în stilul științific și omiterea conjuncției sau (îndeosebi cu nuanța de sens “respectiv “: existența/absența, căsătorit/necăsătorit [1, p. 225].

Locuțiunile conjuncționale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, care au rol de conjuncție [8]. Cu valoarea unei conjuncții se poate folosi și un grup de cuvinte care prezintă o unitate de sens, adică o locuțiune conjuncțională. Ca și conjuncțiile, locuțiunile corespunzătoare pot fi coordonatoare sau subordonatoare.

Locuțiunile conjuncționale coordonatoare sunt puține și puțin variate ca structură. Ele sunt alcătuite din:

- Conjuncție (coordonatoare sau subordonatoare)+adverb: *ci și, dar și, precum și, numai că (familiară)*
- Adverb relativ+adverb: *cât și, cum și, numai cât (regională)*.

(La aceste se adaugă tipul prepoziție + substantiv sau pronume, dacă se acordă statut de locuțiuni conjuncționale îmbinărilor conclusive *în concluzie, în consecință, de aceea, prin urmare*, care sunt mai curând locuțiuni adverbiale – *ca și de asemenea* sau *în schimb - ,și, tot așa*, tipul cu structură verbală reprezentat de *(care) va să zică*;

Cu privire la locuțiunile coordonatoare este de reținut faptul că numai *ci și și dar și* coordonează toate categoriile de termeni posibile; *cât și, cum și și precum și* nu pot coordona propoziții principale, iar *numai că și numai cât* nu coordonează părți de propoziție. De remarcat de asemenea prezența conjuncțiilor adversative *ci, dar* în locuțiunile copulative *ci și, dar și și* prezența elementelor subordonatoare *că, cât, cum, precum*, în locuțiunile coordonatoare, fie pe primul loc (*cât și, cum și, precum și*), fie pe ultimul (*numai că, numai cât*) [1, p. 209].

Locuțiunile conjuncționale subordonatoare, numeroase – mai ales la anumite raporturi circumstanțiale – și variate, cunosc trei tipuri de bază, după cum conțin o conjuncție (subordonatoare), un adverb relativ sau un pronume (ori adjectiv)relativ, și un tip mixt reprezentat de locuțiunile care conțin două elemente de relație subordonatar, diferite (o conjuncție și un pronume relativ, o conjuncție și un adverb relativ, un adverb relativ și un pronume relativ) sau de același fel (două adverbe).

Principalele combinații se realizează cu:

- prepoziție (sau locuțiune prepozițională): *fără să (și fără ca să), pe lângă că, pentru ca să; pentru ca să; de cum, față de cum; după ce; după ce că, până când să;*
- O prepoziție + un substantiv (sau un adjectiv substantivizat): *în loc să, cu toate că; în caz când (neliterară); de câte ori, de vreme ce;*
- Un adverb (sau o locuțiune adverbială): *chiar dacă, de parcă, în afară că; chiar când (populară); imediat ce;*

După cum se observă, în structura locuțiunilor conjuncționale este obligatorie prezența unui element de relație cu valoare conjuncțională (conjuncție, adverb relativ sau pronume relativ), care în locuțiunile subordonate stă de obicei pe ultimul loc. De la regula generală ar face excepție îmbinările

de tipul *de aceea, pri urmare*, al căror statut este cel puțin la limita cu locuțiunile adverbiale [1, p. 227].

Mijloacele specifice de exprimare a acestui raport de coordonare copulativă sunt destul de puține: conjuncțiile *și, nici* și locuțiunile conjuncționale *cât și, cum și, ci și, dar și, precum și* etc. Unele dintre acestea pot însoți ambii termeni ai raportului sintactic, formând perechi. Dintre ele conjuncția *nici* și locuțiunile conjuncționale *cât și, ci și, dar și* (cu excepția locuțiunilor *cum și, precum și*) pot fi folosite doar în construcții cu elemente corelative (adverbe sau conjuncții). Adică nu este suficient să se folosească doar conjuncția / locuțiunea respectivă, ci trebuie utilizată întreaga structură din care aceasta face parte. E vorba, așadar, de cuplurile corelative *atât..., cât și; nu numai..., ci și; nu numai că..., dar și, nici..., nici*, termenii cărora, disociați, se despart prin virgulă. Datorită faptului că aceste cupluri corelative sunt structuri fixe, ele nu admit omiterea unuia dintre termeni sau substituirea lui cu altul. Anume la utilizarea acestor cupluri corelative se comit greșeli: adesea vorbitorul, din considerente de economie a forțelor / mijloacelor sau, mai ales, din ignoranță, omite termenul corelativ, astfel generând structuri / raporturi false. Vom examina câteva exemple preluate din presa scrisă:

- *Ministrul sănătății cât și alți angajați ai ministerului au întreprins o vizită la Spitalul de Urgență;*
- *Să presupunem că este o persoană care are o sumă de bani și pe care vrea s-o investească;*
- *Au fost încălcare prevederile legii aprobate în luna decembrie și care a intrat în vigoare din luna ianuarie a anului următor;*
- *Astăzi, cu părere de rău, și cărți nu se mai cumpără, și oamenii nu citesc* [9].

În primul caz, emițătorul uită (sau nu știe?!) că locuțiunea conjuncțională *cât și* se folosește doar împreună cu corelativul său *atât* (cuplul *atât..., cât și*). Prin urmare, ar fi trebuit să spună: *Atât ministrul sănătății, cât și alți angajați ai ministerului au întreprins o vizită la Spitalul de Urgență* [6].

În concluzie: la utilizarea conjuncțiilor, se constată, astăzi, frecvente ezitări și abateri de la norma consacrată prin uz, rezultate fie din ignorarea acesteia, fie din dorința firească de a realiza comunicări clare, variate. La utilizarea conjuncțiilor, trebuie să se țină seama, de anumite reguli și restricții gramaticale și semantice. Alminteri, exprimarea rămâne tot timpul amenințată de riscul unor stridente și devieri de la norma literară, pe care nici dorința cea mai sinceră (omenească și firească) de originalitate nu le poate scuza ori justifica. În general, modificările care apar la folosirea conjuncției sunt mai numeroase și cunosc o răspândire mai mare decât în cazul altor părți de vorbire. Cauza principală trebuie căutată în sensul lor, de cele mai multe ori, vag, abstract. Astfel, insuficienta cunoaștere a conținutului semantic și a potențialului combinatoriu propriu sistemului conjuncțional aduce mari prejudicii corectitudinii limbajului.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram Mioara, *Gramatica pentru toți*. București: Humanitas, 1997.
2. Coteanu Ion, *Limba română contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1985.
3. Cristian-Foghel G., *O gramatică pentru toți*. București: Lucman, 1992.
4. Guțu Romalo Valeria, *Corectitudine și greșală*. București: Editura Științifică, 2008.
5. Molea Viorica, *Normă și uz în limba română actuală*. Chișinău: CEP USM, 2021.
6. Nedelcu Isabela, 101 greșeli gramaticale. București: Humanitas, 2013.
7. Rădulescu Ilie-Ștefan, *Virgula, bat-o s-o bată*, Chișinău, 2003.
8. I. Bărbuță, A. Cicală, E. Constantinovici ș.a., *Gramatica uzuală a limbii române*, Editura Litera, Chișinău, 2000, p. 290.
9. <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2441>
<https://epedia.ro/2020/10/22/locutiuni-conjunctionale-exemple/>.